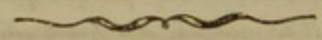

ոչ տասն օրէն երեւցաւ . ուստի լուր խրկելով կանչեցի զինքը ու չգալուն պատճառը հարցուցի : Աստիաւ զանազան պատճառներ մէջ բերելով միամտեցնել զիս . և դարձեալ երեք օր պայմանաժամ խնդրեց որ երթայ համոզէ զհիւսպատոսը որ իւր նպատակէն ետ կենայ : Գարձեալ վեց օր անցաւ և երբ շերեւցաւ բարեկամը բողբոջ գիր մի խրկեցի առ Ազիւֆ փաշայն , և անոր հետ մէկ տեղ անցեալ տալուան լրաճին համար բողբոջեցի ցուցնելով թէ՛ հիւսպատոսին այս ընթացքը թէ՛ մեր սովորութեան և թէ՛ քաղաքականութեան հակառակ է . և որովհետեւ թէ՛ . Գրան հպատակ ժողովուրդ մի եմք , չեմք կրնար ընդունիլ զինքը մեր եկեղեցւոյ մէջ եթէ պաշտօնական շքով եւ զինուորական հանդիսիւ գալու լինի . վասն զի կըրնայ այն ժամանակ Տէրութիւնը իրաւամբ կասկածել մեր վրայ , իբրութե՛ Գաղղիոյ պաշտպանութեան ներքեւ գտնուելու տրամադիր եղած ըլլամք :

(Այսպէսն գալ տես)

Թ Շ Ո Ւ Ա Ռ Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն

Սարգիկ առաւել լաւ կը համարին մեռանիլք քան աւօրեայ միանգամայն եւ անտանելի կենաց մը վայելու մը :

Եթէ անհատիմը համար այս որոշումը իրաւացի է , ապա առաւել իրաւացի պիտի ըլլայ ամբողջ ազգիմը համար :

Արքան որ աննշան է անհատի մը կեանքը , այնքան նշանաւոր և երեւելի է ամբողջ ազգի մը կեանքը :

Անհատի մը համար բացառութիւն մ'ալ ներելի է , իսկ ամբողջ ազգի մը՝ ոչ երբէք :

Այրբ ամբողջ ազգ մը թշուառ է , իմացիր որ անոր ներքին եւ բարոյական կեանքը խիստ մեծ վտանգի մէջ է :

Արքան որ անհատի մը թշուառութիւնը դիւրաւ կը դարմանուի և անոր առաջը կ'առնուի , այնքան ալ դժուարին է ամբողջ ազգի մը թշուառութեան դարմանուիլն ու առաջն առնուլը :

Փոքրիկ առուակի մը խաղացքը խափանելը արութեան պէտք չունի , յորդառատ և արագ ընթաց գետի մը հոսանքն արգելուլ պղտիկ դործ չէ :

Աշխարհս՝ ըսաւ երեւելի հեղիւ նակին մէկը , թշուառութեան հոգի մը , վիհ մ' է :

Ինդունինք այս ծանր բայց ճշմարիտ խօսքը որ վերի բոլոր ըսածներս ջրել կ'երեւի եւ երանութեան յոյսը մարդկանց սրտէն կը ջնջէ : Այս պէտք է ընդունինք , քանի որ այնպէս կը տեսնենք , Բայց սակայն ճշմարիտ է անոնց համար , որ կուրօքէն անձամբ զիրենք կը նետեն այս վհին մէջ :

Սարգիկ կը ծնին այս թշուառութեան հովտին մէջ , բայց բարոյապէս անոր սահմանէն դուրս կրնան ապրիլ եթէ կամին :

Սարգուս միտքն ու կամքը համաձայնութեամբ եթէ հաստատուն և անփոփոխ սկզբանց հետեւին , նոր բարոյական աշխարհ մը կ'ստեղծեն , որ բնականէն տարբեր է , եւ կ'ապրին հոն , եթէ կարելի է այսպէս ըսել , երջանկութեան ծոցը :

1870 թուականիս ներկայ պատերազմը՝ որ դեռ վերջացած չէ , կը ճըշմարտէ լիովին մեր ըսածները :

Պատերազմ եւ թշուառութիւն համանուն բառեր չեն :

Բայց կայ պատերազմ մը որ այդ նոյնութիւնը չունի :

Այս՝ արդարութեան , իրաւանց եւ ճշմարտութեան համար եղած պատերազմն է :

Արիկայ սոյն թշուառութեան հովտին մէջ չի նեաեր դմարդ , այլ ընդ հակառակն ճշմարիտ փառաց եւ երջանկութեան :

Որո՞նք են այս պատերազմին քաջամարտիկ զինուորները : — Ամեն վեհամիտ եւ նիւթականէն վեր բարձրացող հոգիները :

Այս , համբաւը շատ օգտակար է մարդկան եւ երջանկութեան մէկ պայմանն է , բայց չիկայ բանմը որ տայ մեզ դայն՝ բաց ի մեր արժանաւորութենէն :

Այն ունեցած փառքը՝ կ'ապացուցանէ մեր առաքինութիւնը , բայց միայն ճանաչարհաւ ստացուած փառքը վաղ կամ անագան նախապինք պիտի դառնայ մեզ :

Ի՞նչ կ'ուզեն իրարմէ այս երկու մեծ ազգերը . ինչո՞ւ համար կը ջանան զիրար թշուառութեան վհին մէջ գլորել , մինչդեռ երկուքն ալ հեռի էին գրեթէ անոր սահմանէն , ազատ էին գրեթէ անոր մարդածախ ճիրաններէն :

Այն թէ՛ այս ծովին խորութիւնը չափել կ'ուզեն , մարդկան իրենց նմանեաց արիւնը գետօրէն հոն հոսելով :

Անո՞ր այս գիւտը չը պիտի կրնան ընել հնարագէտ Աւրոպացիք :

Շատ սուղի նստեցաւ այս քաղաքակրթեալ եւ լուսաւոր աշխարհին ներկայ գիւտիս փորձը , փորձ՝ որ մարեց այն պայծառ արեւը , որով նորա որդիքը սկսած էին բուսականապէս ջնջուել , եւ որուն երկարժամանակեայ աշխատութեամբ արժանացած էին :

Պատմութիւնը՝ սեաւ տառերով գրօշմեց իւր էջերուն մէջ այս նշանաւ որ բայց ստիպել դէպքը :

Յետագայ սերունդը անիծից շանթեր պիտի տեղաց այս դէպքիս շարժառիթ եղող անձանց գլխուն վրայ . դէպք՝ որ թշուառացոյց նոցա կեանքը եւ դեռ եւս պիտի թշուառացնէ :

Բանի մը խօսք աւ Հայերուն :

Հայեր , ի՞նչ պիտի ըսէք ինձ արդեօք , թէ որ թշուառագոյն համարիմ մեր ազգային կեանքը քան անոնցիները՝ զոր նկարագրեցի :

Պէտք է գիտնալ որ անոնք՝ այն գործունեայ հոգիները՝ այսօր փառասիրութեան ախտով վարակեալ թշուառութեան անդուհդին մէջ կը գլորեն զիրար , բայց վաղը զգատտանալով ամենայն ճիգն կը թափեն անկից ելնելու խաղալու , եւ կարող ալ կ'ըլլան , թէպէտ եւ յետ ժամանակի , քանզի խօսելուն հետ գործել ալ գիտեն . որովհետեւ կամայ եւ աշխատութեան դէմ ամենայն ինչ կ'ընկճի , գործունէութեան բազուկները՝ կը նան տան պատուար կործանել . օրինաւոր ջանքն ու իղձը՝ ամեն դժուարութեան շղթաներ կը կորտակեն :

Անք՝ իրաւ է , մտածելով այս ահագին պատերազմին եւ անոր ցաւալի հետեւութեանց վրայ՝ կը ստիպուի , եւ կը դառնապարտենք դայն իբր մարդկութեան , քրիստոնէութեան եւ մանաւանդ 19-րդ դարուս մեծ նախապինք եղող ճիւղ մը , որ հազարաւոր հոգիք լափեց եւ անհետ ըրաւ : Բայց ի՞նչու միանգամայն միայն չենք բերեր այն միութիւնը , որով այնքան միջոնաւոր անձինք ի մի շունչ միացած , գործեցին այս մեծ բայց անօրէն

գործը: Ինչո՞ւ մենք օրինաւոր և հաշ-
ուութեան կեանք տուող գործոյ մը հաշ-
մար չենք կրնար միանալ, ոչ միլիօնով,
այլ գոնէ հազարով:

Ա՛հ, կարելի է ճշմարիտ և հայրենա-
սէր հայու մը՝ այժմեան հայութեան
ամբողջ կենաց վրայ ակնարկ մը ձգել,
և դառնապէս չարտասուել:

(Շարունակելի:)

Կ Ա Տ Ո Ն Ի

ՅԱՂ. ՈՒՍԽԱՆ ԲԱՐԻՈՔ

ԿԵՆՅԱՂԱՎԱՐԵԼՈՅ

(Շարունակութիւն և վերջ, տես թիւ 10:)

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ուսումնասէր՝ որ իցես,
Ո՛վ ընթերցողդ՝ գիտել յուզես (1),
Օ այս իբրոյն յուսումն առցես,
Օ կենաց հաճոյան յաւէտ գոցես:

Դու զքեզ արա արժան ուսման,
Ուսանելոյ մի տար պոյնան,

Քանզի առանց իմաստութեան,
Կեանքն է պատկեր իբր մահուան:

Իսկով մարդիւնս աստի առցես,
Եթէ զխրատս դու պահեցես,

Եւ թէ զերգօղս անարգեցես,

Դու զքեզ յաւէտ քամահեցես:

Յորժամ դու կեա՞ս ի յուզլութե՞ն,

Ա՛յ հոգասցես զգան չարութեան,

Օ ի չէ ի մեր կարողութեան,

Իսկ զկեղուս չարխօսութեան:

(1) Սոյն թարգմանութեան մէջ տեղ տեղ դժուա-
րեմաց մասերը թէպէտեւ ուղղեցինք, սակայն կան
տեղեր որ նոյնը թողուցինք լատինական բնագիրը
ձեռքերէն չբոլորուն:

Յորժամ կոչեն զքեզ վրկայ,
Օ պարկեշտութիւն դիր քեզ ներկայ,
Կարողութիւնդ որ քան լինայ,
Իարեկամիդ զմեզս պահեա:

Շողմաբանս արհամարհեա,

Եւ զողորկարն դու ատեա:

Օ ի պարզ է կերպ ճշմարտութեան,

Ունայն է կերպն ստութեան:

Ի բայ ձգեա զճուլութիւն,

Ար է կենաց անպատուութիւն:

Օ ի հոգւով կալն ի թուլութեան,

Օ բոլոր մարմինն տայ կորստեան:

Իսառնեա ի գործս աշխատանաց,

Երբեմն բերկրանս ուրախութեանց,

Օ ի կարացես ի գործ դառնալ,

Եւ զամենայն կիրքս բառնալ:

Օ այլոց զխօսս և զեղանակ,

Ա՛յ առնուցուս դու ի յառակ:

Օ ի մի ումէք լիցիս ծանակ,

Եւ մանաւանդ ի յօրինակ:

Եւ պատահումն զոր ինչ քեզ տայ,

Ի մէջ գրոյդ նշանակեա:

Ա՛յ դադարիր՝ յաւէտ գրեա,

Օ ի մի ի քէն յառակ դառնայ,

Իարի խորհուրդ քո ծառայի,

Ա՛յ ի տեսանէ՞դ անարգեսցի:

Օ ի չէ խրատն անգոռնելի,

Այր և իցէ՛ երբ շահ ծնանի:

Թե՛ յապրանաց դու մերկացես,

Որպէս յառաջն փարթամ չիցես:

Ա՛յ վասն իրի ինչ հոգասցես,

Եւ զքո ունիս դու շատացես:

Ա՛յ զքո առցես ի կնութիւն,

Արեալ զնորին փարթամութիւն:

Օ ի այս է մեծ յիմարութիւն,

Արց ի վերջն գայ տրտմութիւն:

Իսկովայն իցէ քեզ օրինակ,

Օ ինչ փախչելի՛ զինչ հետեւակ:

Քանզի այլոց կենաց տեսակ,

Պարտ է գոլ քեզ դատարարակ:

Արքան կարեա՛ զայնքան բարձցես,

Օ ի մի բեռամբ լքեալ իցես:

Յաշխատանաց յաղթեալ գոցիս,